Verslag insectenwerkgroep KNNV Roosendaal vierde kwartaal 2025

In het laatste kwartaal van 2025 richtte ons entomologische onderzoek zich primair op:

- **de aquatische macrofauna van het EVIDES-waterwingebied Halsteren;**
- **de aquatische macrofauna van Het Moerken, De Markgraaf en De Ster, een drietal vennen op de Kalmthoutse Heide (gemeente Kalmthout);**
- **de aquatische macrofauna van de Putwei en een bomkrater op de Steertse Heide (gemeente Essen);**
- **onderzoek naar de loopkeverpopulatie tussen berken in de Kortenhoeff (Hoogerheide);**
- **vijfjarige monitoring van loopkevers in de Wildernissen (Putte);**
- **monitoring van loopkevers en wantsen op het Solarpark "Zonneveld" (Klutsdorp, Bergen op Zoom).**

Daarnaast namen we dit kwartaal deel aan symposia over insecten en overlegden we met verschillende instanties over entomologische onderzoek in de door hen beheerde natuurgebieden.

Waterwingebied Halsteren

Vanaf 2015 wordt periodiek de aquatische macrofauna van een drietal poelen in het EVIDES-waterwingebied Halsteren gemonitord.
Van de resultaten van dat onderzoek is dit kwartaal het eindverslag verschenen en aan waterleidingbedrijf EVIDES aangeboden.
Bij de eerste opname van de poelen in 2015 bleek al, dat daar sporen van watercrassula (*Crassula helmsii*) aanwezig waren. Dit waterplantje breidde zich vervolgens uit, tot zes jaar later de poelen vrijwel geheel door deze invasieve exoot overwoekerd waren.
In het voorjaar van 2022 zijn twee van de drie poelen door de Stichting Bargerveen heringericht. De begroeiing en de slibbodems zijn daarbij verwijderd en vervangen door een laag schoon zand. De derde poel is ongemoeid gelaten in de hoop dat inheemse vegetatie, zoals moerashertshooi (*Hypericum elodes*), de groei van watercrassula zou afremmen.

Omdat de meeste wantsen en waterkevers goed kunnen vliegen én omdat ook de directe omgeving veel waterpartijen kent, zijn de twee heringerichte poelen weer snel opnieuw bewoond geraakt. Dat herstel is schoksgewijs verlopen. Sommige soorten wantsen die al kort na de werkzaamheden de poelen opnieuw koloniseren, de pioniers, blijken soms na een jaar alweer te zijn verdwenen. Andere soorten verschijnen pas in het tweede of derde jaar na de herinrichting, zoals het zwemmertje (*Cymatia coleoptrata*) (afbeelding).
Van een permanente bewoning door een evenwichtig samengestelde macrofauna is er nog geen sprake.

Verslag insectenwerkgroep KNNV Roosendaal vierde kwartaal 2025

Kalmthoutse Heide: Het Moerken, de Markgraaf en De Ster

Met het oog op toekomstige herinrichting van het Moerken, een groot en moeilijk toegankelijk ven op de Kalmthoutse Heide, hebben we hier op verzoek van het Grenspark in 2023 en 2024 de aquatische macrofauna bemonsterd.
Dit kwartaal zijn de herinrichtingswerken van dat ven begonnen. Het voedselarme water van het Moerken is bruin gekleurd door humuszuren. Het geëutrofieerde bodemslib van een kopmeeuwenkolonie wordt verwijderd, pijpenstrobulten en pitruslagen worden afgeplagd, oeverwanden worden afgeschuind en de omgeving krijgt weer het karakter van vochtige heide.
Op verzoek van Jef de Winter (boswachter ANB) gaan we in 2027 de aquatische macrofauna van dit heringerichte, niet voor publiek toegankelijke ven, een paar jaar volgen.

In 2025 is dicht bij Parking-Zuid een nieuwe poel aangelegd (gebied De Ster). Ook zijn nieuwe waterpartijen gecreëerd in het nabijgelegen gebied De Markgraaf. Met toestemming van het Agentschap voor Natuur en Bos gaan we in 2026 ook hier de aquatische macrofauna bemonsteren.

Steertse Heide

Op verzoek van het Grenspark Kalmthoutse Heide is het voorjaar van 2025 de aquatische macrofauna van een ondergelopen stuk grasland (de Putwei) en een onder water staande bomkrater op de Steertse Heide gemonitord. Het verslag daarvan is aan het Grenspark overhandigd.
De geplande tweede opname later in het jaar moest achterwege blijven, omdat de beide locaties na de zomer droog stonden.
In totaal zijn hier 27 soorten waterkevers en 16 soorten water-, oppervlakte- en oeverwantsen waargenomen.
De aangetroffen soorten waterdieren bevestigen het voedselrijke karakter van de beide locaties.
Een leuke waarneming is die van een venduikerwants (*Corixa dentipes*) (afbeelding) in de bomkrater. Deze soort staat op de Vlaamse Rode Lijst vermeld als kwetsbaar en wordt de laatste decennia nog zelden in Vlaanderen waargenomen.

Op 28 oktober verzorgen we tijdens een evaluatiebijeenkomst van insectenmonitors in de Vroente (Kalmthout) een korte presentatie over dit onderzoek.

Kortenhoeff (Huijbergen)

In het natuurgebied De Kortenhoeff zijn we door middel van bodemvallen op zoek gegaan naar de glanzende veldglimmer (*Amara makollski*). De onlangs als nieuwe soort beschreven loopkever lijkt een voorkeur te hebben voor lichte berkenbossen. Vandaar onze speurtocht tussen de berkenbomen in dit gebied.

Verslag insectenwerkgroep KNNV Roosendaal vierde kwartaal 2025

Inmiddels zijn alle vondsten op naam gebracht. De gezochte soort hebben we er niet aangetroffen. Nooit eerder zagen we op een locatie zo'n grote hoeveelheid verschillende schallebijters bij elkaar: tuinschallebijters (*Carabus nemoralis*), blauwzwarte schallebijters (*Carabus problematicus*) en heel veel zeldzame paarse schallebijters (*Carabus violaceus purpureascens*) (afbeelding)

Wildernissen

Vier jaar lang volgden we de ontwikkeling van de loopkeverfauna op een stukje open zand in de Wildernissen (Putte / Berendrecht). In 2026 volgt het vijfde en laatste jaar.
Het rapport van onze bevinden is dit kwartaal aangeboden aan Natuurmonumenten.
Op het terrein komen drie loopkevers voor, die op de *Vlaamse Rode Lijst voor Loopkevers* als "met uitsterven bedreigd" staan vermeld: de gele kruiper (*Harpalus flavescens*), de korstmoskruiper (*Harpalus neglectus*) en de herfstkruiper (*Harpalus autumnalis*).
Van jaar tot jaar wordt het stuifzand op het onderzochte terrein steeds meer vastgehouden door (korst)mossen, zoals het invasieve grijs kronkelsteeltje (*Campylopus introflexus*) en andere vegetatie, waardoor het perceel langzamerhand van karakter verandert. Dat heeft tot gevolg dat bijvoorbeeld de gele glimmer (*Amara fulva*) en het bleekgele snoerhalskevertje (*Anthicus bimaculatus*) er verdwijnen en dat er als nieuwkomer de zeldzame korstmoskruiper (*Harpalus neglectus*) is gearriveerd.
Ook hier blijkt, dat beginnende stadia van successie voor veel soorten loopkevers eigenlijk interessanter is dan bijvoorbeeld een ontwikkelde heide, omdat juist pioniersstadia aan veel zeldzame soorten een aantrekkelijk leefgebied bieden.

SOLAR-park Klutsdorp (Dassenberg)

Dit kwartaal zijn we bezig geweest met het verwerken van het materiaal, dat in 2025 onder en langs de zonnepanelen van "Zonneveld" is verzameld. Daaronder bevinden zich opvallend veel vijverlopers (*Hydrometra stagnorum*), een wants die normaliter op en langs het water voorkomt.

Een leuke vondst is de zuidelijke priemkever (*Bembidion latinum*) (afbeelding), een zeldzaam loopkevertje dat in 2017 voor het eerst in ons land is gesignaleerd en nu vooral in Zeeuws-Vlaanderen en langs de Noordzeekust wordt waargenomen.
Het valt ons op dat het beëindigen van agrarische activiteiten rondom het solarpark een sterke verhoging van de soortenrijkdom van loopkevers tot gevolg heeft!

Parasitaire wespjes uit Sint-Maartensdijk

Dit jaar verzorgden we in Sint-Maartensdijk een excursie voor de Natuurvereniging Tholen. De opzet was de deelnemers insecten te laten zien, die onder de schors van platanen overwinteren.

Behalve veel kevers en wantsen troffen we daar ook een cluster minuscule parasitaire wespjes aan (afbeelding). Zekerheid over onze determinatie hadden we nog niet, maar inmiddels heeft een wespenspecialist daarover uitsluitsel gegeven: *Trissolcus cultratus,* een wespje dat op verschillende plaatsen in ons land is waargenomen. Over de verspreiding ervan in ons land is nog weinig bekend.
Het wespje parasiteert op de eitjes van de roodpootschildwants (*Pentatoma rufipes*). Aangezien die wants schade veroorzaakt aan boomfruit, wordt het wespje wel als biologische bestrijder van die wants ingezet.

Visdonk

Leden van de KNNV-biodiversiteitswerkgroep en deelnemers aan de door het IVN-Roosendaal verzorgde Workshop “Vlinders, libellen en andere insecten” maakten in mei aan het Rozenven kennis met de manier, waarop wij loopkeveronderzoek doen. We hadden daartoe een reeks bodenvallen ingegraven en die in de daaropvolgende veertien dagen geleegd.
Gedurende die twee weken levert dat 86 kevers op, waaronder vijf soorten waterkevers, achttien soorten loopkevers en verder een spiegelkever, een kortschildkevertje, een bladsprietkever, een bladhaantje, zes kniptorren, een aaskever en een snuittorretje.

Bovendien treffen we in een van de bodemvallen 21 larven aan van de landkokerjuffer (*Enoicyla pusilla*) (afbeelding)

Op een werkavond in het MEC T-huis zijn die resultaten aan deelnemers van Workshop en diversiteitswerkgroep gepresenteerd. Bovendien zijn de aanwezigen uitgenodigd om die avond zelf een loopkever op naam te brengen.

Het Halsters Laag

Met onder andere de eigenaar van een perceel 'boeren natuur' in het Halsters Laag is op 27 oktober gekeken naar de mogelijkheid om daar het komende jaar insecten te monitoren. Het betreft een perceel dat in het Natuurbeheerplan van de provincie staat omschreven als "kruiden- en faunarijk grasland". Het grasland wordt omzoomd door een houtsingel; binnen het grasland liggen een zestal kleine poelen. Het betreft een onbemeste weide, waarin grasachtigen (monocotylen) dominant zijn, maar waar kruiden (dicotylen) en mossen een oppervlakteaandeel van tenminste 20% innemen.

De Kleine Meer

Met de boswachters/beheerders van Natuurmonumenten bekijken we op 13 november de voortgang van de werkzaamheden van de herinrichting van de Kleine Meer. Het grove werk (grondverzet, plaggen, rooien enzovoorts) is dit kwartaal vrijwel gereedgekomen. Het bijna onherkenbaar veranderde natuurgebied zal ons in 2026 weer tal van nieuwe opties en uitdagingen voor entomologisch onderzoek bieden.
Met Natuurmonumenten is overleg gepleegd over monitoring van aquatische macrofauna en loopkevers in de Kleine Meer in 2026.

Bijeenkomst keverspecialisten in Tilburg

Op 22 november bezoeken we in het Natuurmuseum Tilburg een bijeenkomst van de kever specialisten van de Nederlandse Entomologische Verengingen. In de ochtend zijn er presentaties over verschillende onderzoeken en onderzoeksresultaten. In de middag volgt een cursus Harpalus-determineren. *Harpalus* is een groep van moeilijk te onderscheiden soorten loopkevers.

Bijeenkomst Nederlandse Entomologische Verenging in Boskoop

In 2025 bestaat de Nederlandse Entomologische Vereniging (NEV) 180 jaar. Daarmee is het een van de oudste wetenschappelijke verenigingen van Nederland.
Ter gelegenheid daarvan vindt op 29 november in Boskoop een groots opgezette manifestatie plaats met tal van lezingen, presentaties en discussies.
Onze werkgroep is die dag in Boskoop met vier leden vertegenwoordigd.

Natuurmonumenten

Op 12 december overleggen we met Freek Lemmens (natuurmonumenten) over monitoring, publieks- en promotieactiviteiten in 2026 in de Meiduinen, de Kleine Meer en de Oude Buisse Heide.

Natuurwerkgroep Wouw

Onder de titel “Embrace the Ordinary” verzorgden we op 28 december voor 25 leden van de Natuurwerkgroep Wouw een lezing over onze ervaringen met “gewone” insecten in onze directe omgeving.

Symposium biodiversiteit en Leefgebieden Noord-Brabant

Op 3 december organiseren de provincie Noord-Brabant, RAVON, FLORON en de Zoogdiervereniging de jaarlijkse biodiversiteitsdag in Den Bosch.
Voor wat betreft insecten was de meest boeiende presentatie die dag die van Hidde Bult (Vogelwerkgroep Bergen op Zoom) over dertig jaar vogelonderzoek in een vijftal bossen op de Brabantse Wal, waarbij Hidde tot enkele opvallende vaststellingen kwam:

- Bosmieren vormen in het Grenspark een belangrijk bestanddeel van het voedsel van de zwarte specht. Als gevolg van de stIkstofdepositie raakt de open bosbodem begroeid en beschaduwd, waardoor de bosmier sterk in aantal achteruitgaat. Dat heeft dan weer tot gevolg dat de jongen van de zwarte specht onvoldoende voedsel ontvangen.
- Het aantal broedterritoria van insectenetende zangvogels in de bossen (met name de bonte vliegenvanger) neemt van jaar tot jaar toe, ondanks de veelgenoemde achteruitgang van de entomofauna. De toename van insecteneters houdt verband met de verslechterende toestand van het bomenbestand.